

Simpelthen jordboere

MIGRANTER: Hvor gjestfri kan man forventes å være? De som ikke hører hjemme noe sted, blir poeter, for de må dikte opp en ny form for verdensborgerskap, skriver Alain Badiou. AV ANDERS DUNKER

Migrants and Militants

Forfatter Alain Badiou
Polity Books, USA

I den provoserende nye Netflix-serien *Messias* (se NY TID i mars), som allerede har ført til protester i Jordan, og som har fått evangeliske kristne i USA til

å si opp sitt abonnement, er det en scene som er særlig gripende: Den unge aktivisten og profeten al-Masih havner i retten i USA, anklaget for illegal innvandring. Selv har han tiltrukket seg myndighetenes oppmerksomhet som folketaler i Damaskus. Han har ledet syriske flyktninger til en stengt israelsk grense, der de langsomt sulter i hjel mens de forgyves venter på grensevaktens nåde. Selv dukker han plutselig opp i USA. I den amerikanske rettssalen reiser den nye «profeten» seg – til forsvarsadvokatens fortvilelse – og taler sin egen sak: «Vi velger ikke hvor vi er født. Du er født her, jeg er født der», sier han og spør retorisk: «Hva skiller oss? Hva er en grense? En idé som er oppfunnet av de heldige.» Talen sprenger grensene for den gjeldende loven og treffer forsamlingen som et

En borger av jorden i en verden der ethvert land er et fedreland.

lyn. Slik bringer den inn en uventet poesi i politikken: en mulighet for å tenke helt annerledes, til å innse at politiske institusjoner er skapt av oss selv og bare eksisterer så lenge vi tror på dem.

Den franske filosofen Alain Badiou ga senest en klargjøring av sin tilnærming til politikk i dialogboken *In Praise of Politics* (2019): Rent utover den kyniske maktkampen vi alle kjenner til, er politikken også en kollektiv tankeprosess – åpningen av et rom der vi i fellesskap kan tenke andre muligheter enn den verden vi kjenner. Når noe virker dypt urettferdig – som når mennesker drukner og sulter langs grensene – blir vi rystet og gjort til sannhetsvitner. De sannhetene vi ikke får aksept for innen hverdagens gjeldende system, tvinger oss til å stille spørsmål ved samfunnets grunnleggende antakelser. Den som ikke passer inn, blir en poet som må dikte opp noe nytt og annet, eller også en profet som sier det alle vet, men som ingen tør si høyt – en Messias i rettssalen eller en politisk kjetter. Eksempelvis slik anarkisten Pierre-Joseph Proudhon (1809–65) ble da han erklærte at «eiendom er tyveri».

Ufrivillig verdensborger. I den korte boken *Migrants and Militants* bruker Badiou poesi og tankedikter til å kaste lys over hva det innebærer, både politisk og menneskelig, å være

utestengt, uønsket og hjemløs. Et gjennomgangstema i disse diktene er kontrasten mellom hvordan de blir sett av andre, og hvordan de ser seg selv.

En ung nyankommet person fra Guinea kritiserer ordet «migrant» – som enda en politisk fiksjon. Hvorfor blir han ikke simpelthen beskrevet som guineer. «Det er dyr som migrerer», sier han – ikke mennesker. Badiou påpeker videre at de som ankom for bare litt siden, ble kalt flyktninger eller immigranter. Før det, da de var nyttige for staten, ble de kalt «fremmedarbeidere» – eller simpelthen «arbeidere».

Tro mot sin marxistiske og kommunistiske bakgrunn beskriver Badiou følgende «migrantene» som proletarer – mennesker uten eiendom, som følgelig ikke har annet å selge enn sin egen arbeidskraft. Det avgjørende trekket i Badious argument er at proletariatet – i både kommunismen og marxismens logikk – er et internasjonalt fellesskap. De eiendomsløse hører hjemme allesteds og ingensteds, og er først og fremst forent ved et felles perspektiv. De er geografisk, historisk og politisk «uheldige», født utenfor de privilegerte sonene og posisjonene, henvist til vekselvis å bli utestengt og utbyttet.

Rettferdighet. Fra et kynisk makt-og-konkurransperspektiv vet vi alle at verden ikke er rettferdig, at noen blir født under heldige omstendigheter. Rettferdigheten som prinsipp innebærer

Poesi og tankedikter er her skrevet av migranter som kaster lys over hva det innebærer, både politisk og menneskelig, å være utestengt, uønsket og hjemløs.

ikke å benekte dette faktum, men å anerkjenne det og kompensere for det. I skjebnens spill risikerer den uheldige å ende opp uten et land å leve i eller av. Gjestfrihetens sjenerøse gest er også en aksept av – og et botemiddel for – skjebnens blinde urettferdighet. Det som rammer deg, kunne like godt ha rammet meg.

Badiou problematiserer gjestfriheten via Jacques Derrida, som påpekte at «loven» om gjestfrihet kanskje er universell, men at den generelle loven likevel må gjøres spesifikk og anvendes i konkrete tilfeller. **Hvor gjestfri kan man forventes å være? Kan verten stille krav til sine gjester? Når slutter gjesten å være gjest, for i stedet å bli en borger, en del av vertens fellesskap?**

Den uuttalte betingelsen er alltid at de nyankomne skal være så usynlige som mulig, at de stillferdig skal ta de jobbene som måtte være til overs, og ellers tie stille.

I motsetning til denne kuede holdningen ser Badiou et revolusjonært potensial i «migrantene». De eiendomsløse proletarene er uten land, og blir dermed – på en måte som er både poetisk, eksistensiell og politisk – simpelthen *jordboere*. De er ubeskyttede mennesker i sin nakneste form og ikke tjent med de heldige vinnernes rettsbegreper eller identitetsmarkører. Ingen gjeldende beskrivelser av dem gir dem en god posisjon – kanskje med unntak av den internasjonaltistiske eller revolusjonære.

FOTO: PIXABAY

En jord som tilhører alle? Badiou henviser også til poeten Laurent Gaudé, som inspirert skriver: «Skam over den som bare ser filer / se på dem / de bærer lyset med seg [...] drømmen om Europa/som vi har glemt.»

Det dreier seg om mer enn medynk: Den politiske sannheten de demonstrerer i sin fattigdom, gjelder «det kapitalistiske universet som organiserer menneskehetens skjebne», sier Badiou. Han priser politikken også som en arena der sannheten kommer til syne. Er dette noe mystisk, noe idealistisk? I boken *In Praise of Politics* svarer han helt enkelt at det dreier seg om «den sannheten at menneskene har evnen til å ta kontroll over sin egen skjebne og organisere seg».

Kanskje er det enøyd å skyldes all «migrasjon» på kapitalismen, særlig i en tid der klimaflyktninger blir stadig vanligere – med mindre kapitalismen også får hele skylden for klimaendringene og samtlige væpnede konflikter. Det er uansett klart at menneskehetens gjeldende politiske organisering gjør stadig mer av jorden ubeboelig. Med et langt sitat fra Marx' kommunistiske manifest gjør Badiou det klart at kapitalismen siden sin begynnelse i Europa på 1500-tallet har skapt en global og internasjonal tankegang i negativ form: en internasjonalisme uten fellesskap, en destruktiv konkurransetilstand der nasjoner, oligarker og korporasjoner stadig søker nye mennesker og områder å utbytte. Migras-

En internasjonalisme uten fellesskap, en destruktiv konkurransetilstand der nasjoner, oligarker og korporasjoner stadig søker nye mennesker og områder å utbytte.

jonen skjer også innad i land som moderniserer, som dagens Kina, der stadig flere føler seg rotløse. Hvis rotløsheten bærer noe godt i seg, er det det poetiske imperativet om å se seg selv som en borger av jorden i en verden der ethvert land er et fedreland. Vi kjenner tanken om en grenseløs verden mest som diktning og fortrøstningsfulle drømmer. Politisk sett forblir det en profetisk og underlig provokasjon.

andersdunker.contact@gmail.com

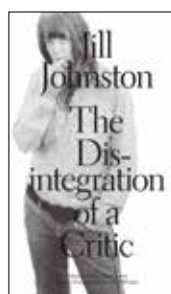
JILL JOHNSTON. FOTO: ROBY. COURTESY OF LESBIAN HISTORY ARCHIVE

En dans med ord

KRITIKK AV KRITIKEREN: I *The Disintegration of a Critic* blir et utvalg av Jill Johnstons personlige og spesielle anmeldelser presentert og kritisert av andre forfattere og kunstnere. AV PINAR CIFTCI

The Disintegration of a Critic

Redaktører Fiona McGovern, Megan Francis Sullivan, Axel Wieder
Sternberg Press
Tyskland

I forbindelse med utstillingen *Jill Johnston. The Disintegration of a Critic* i Bergen Kunsthall i perioden 23. mai til 11. august 2019, kuratert av Fiona McGovern, Megan Francis Sullivan og Axel Wieder,

har Sternberg Press i samarbeid med Bergen Kunsthall utgitt denne boken som en hyllest til den amerikanske forfatteren, kulturkritikeren og feministen Jill Johnston (1929–2010).

Personlige anekdoter. Den første og lengste delen av boken inneholder flere av danseanmeldelsene Johnston skrev i perioden 1960 til 1974. Disse ble publisert i den New York-baserte ukeavisen *The Village Voice* i seksjonen «Dance», der hun etter hvert fikk en fast spalte under eget navn. Anmeldelsene er preget av en politisk-polemisk tone og en bevissthetsstrøm: lange avsnitt uten punktum, ofte i brevform med personlige anekdoter.

I 1969 sto hun fram som lesbisk og ble dermed en av de første amerikanske journalistene som var åpen om sin seksualitet på trykk. Senere utga hun boken *Lesbian Nation* (1973) om politisk lesbisk identitet og selvbiografien *Mother Bound* (1983) om moderskap og det å vokse opp uten far.

Johnston fikk to barn i ekteskapet med Richard John Lanham (ekteskapet endte i skilsmisse etter seks år). I 1993 giftet hun seg

med danske Ingrid Nyboe, og i 2009 giftet paret seg på nytt – ett år før Johnston døde av slag. Hun ble 81 år gammel.

Minner om Johnston. I den andre delen av *The Disintegration of a Critic* deler Nyboe sine personlige minner om Johnston, forfatter Bruce Hainley reflekterer rundt vitaliteten av Johnstons språk, og helt til slutt presenterer forfatteren Jennifer Krasinski et større biografisk rammeverk, inkludert tekster fra andre magasiner. Det kommer tidlig fram at Johnston ikke var som kritikere flest, og hun var på mange måter en superstjerne i New Yorks avant-garde-miljø.

I spalten «Critics' Critics» (1965) skrev Johnston: «Criticism wears me out – it's like riding a bike up and down the country hills in a race against a phantom judge.» Selv om hun ikke var danser, danset hun med ord. Anmeldelsene hennes kan beskrives som dansestykker, der hun ikke var redd for å by på seg selv – akkurat som en danser på en scene. Jeg kan forstå hvorfor hun skrev at «kritikk slet henne ut». Som leser blir jeg glad med på dansen.

Banebrytende for sin tid. Som kritiker var Johnston banebrytende og unik. Den tredje delen av boken inneholder blant annet uttalelsene til Andy Warhol (1928–1987) fra paneldebatten *The Disintegration of a Critic: An Analysis of Jill Johnston* på Loeb Center i New York City University i 1969. Debatten ble organisert av Johnston selv, og her deltok også kunstkritikeren David Bourdon (1934–1998), filantropen og kunstneren John de Menil (1904–1973), skribenten og avant-garde-film-

skaperen Walter K. Gutman (1903–1986), kunstneren og forfatteren Ultra Violet (1935–2014), kunstneren Carolee Schneemann (1939–2019), kabaretskuespillerinnen, kunstneren og kritikeren

Lil Picard (1899–1994), dr. John Atchley (1854–1940) og kunstkritikeren og skuespilleren Gregory Battcock (1937–1980) Vi får vi en dypere innsikt i arbeidet hennes sett med deres øyne.

Tre hundre tilhørere møtte opp til paneldebatten, der Johnstons arbeid ble kritisert og analysert av de ovennevnte paneldeltakerne. Johnston kom førti minutter for sent til arrangementet. Da hun omsider var på plass på scenen, leste hun opp en tekst hun hadde skrevet for den kommende ukens spalte i *The Village Voice*. En journalist fra ukeavisen *Variety* oppsummerte framføringen som «en bekræftelse på at hun er like forvirrende i virkeligheten som på trykk».

Subjektiv og selvbiografisk.

Warhols uttalelser om Johnston under paneldebatten er tatt på kornet: «Øh, skrivningen hennes var alltid subjektiv, og i retrospekt var det alltid selvbiografisk. Hun kunne ikke omtale en konsert uten å fortelle oss hvordan hun kom seg dit, hva som skjedde på veien, problemene hennes med taxisjåføren, øh – hun tok aldri T-banen, så hun sparte oss for det – øh, hun så tydeligvis reisene til og fra teatrene som like viktige som selve koreografiene hun gikk for å anmelde.»

Johnston som kritiker, skribent og forfatter er et praktisk eksempel på at det ikke går an å skille mellom arbeid og privatliv. Som hun selv spøkte med: «Jeg har ikke et interessant liv i det hele tatt. Jeg dikter opp alt sammen.»

Etter å ha lest boken tenker jeg på hvor radikal hun må ha vært for tiden hun levde i, men også sammenlignet med anmeldelsene jeg leser nå til dags, som er tørre og overfladiske i forhold. Personlig, essayistisk journalistikk er en sjanger jeg gjerne ser mer av i norske og internasjonale aviser og magasiner, der journalisten ikke er redd for å by på seg selv og dele sine personlige opplevelser. Heldigvis har vi NY TID.

info@ciftcipinar.com